

Minket Istenen kívül senki sem működtet, és szabadok vagyunk mindenféle földi érdektől, nem fogjuk sem politikai, sem semmiféle más érdekből cenzúrázni a beadott cikkeket. A közlés legfontosabb kritériuma elsősorban az, hogy a fenti szellemben íródott-e a mondandója, megfelel-e ennek a kitágított horizontnak, fogalmazása és mondandója tekintetében megfelelően igényes-e, hordoz-e logikát, újszerű gondolkodást. Nem számít a szerző vallási és politikai hovatartozása, ha nem támadja az Istenhitünket.

Semmiféle erőltetett, igazi értékeket nem hordozó, plágiumgyanús terméket sem fogadunk el!

Egyéniségek írásai kelleneek.

M. Blondel

*Minél többet tud az ember,
minél többje van, minél több ő maga,
annál inkább tudatára ébred annak,
hogy nincs semmije, nem tud semmit,
hogy nem az, amit akar.*

Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 15.2.2. feje., 494. o.

Rizmayer Péter

Korunk, munkahely, filozófia

Dolgozatomban az ember lehetőségéről írok a modern munkahely, a korunkban uralkodó szemlélet és a filozófia vonatkozásaiban. *Utóbbira úgy tekintek, mint ami Isten valóságában gyökerezik.*

A modern munkahely

A modern értelemben vett munkahely (<http://epa.niif.hu/00400/00414/00004/pdf/01kocka.pdf>), az iparosodás és az azt kísérő urbanizáció során jött létre. Ekkor alakult ki az a tendencia, hogy a munkahely, ahol a pénzt keressük, elkülönül a család szférájától. Fizikailag is máshol van, fel kell öltöznünk, el kell oda jutnunk és más játékszabályok érvényesülnek, mint otthon. Leírhatjuk ezt úgy is –ahogy ezt nap mint nap átéljük–, hogy belekényszerülve ebbe a tendenciába egyre jobban elszakad az ember a természetes környezetétől és általunk kialakított mesterséges környezet részévé válik. Ezt az elszakadást valószínűleg a mai napig nem dolgoztuk fel, ha arra gondolok, hogy visszavágyunk abba a természetes környezetbe, paraszti világba, ahol a kétkezi munka egybe kapcsol a természet egészével. Úgy gondolunk

erre a világra, mint ahol a fáradságos munkának világos célja volt, az ember úgy érezte, hogy együtt él a természettel, az egész élete bekapcsolódott a lét természetes körforgásába, volt saját ritmusa, világos törvénye. A végzett munka pedig többnyire Isten szabad ege alatt zajlott, egyszerre fárasztott és tisztította meg az embert, aki nem magányos létezőként, hanem egy igazi közösség tagjának érezhette magát és a Jóisten, és nem az ember volt az úr.

Mindez világos kontrasztot képez a jelen munkahelyek világával, ahol már többnyire nem a szabad ég alatt dolgozunk, este, éjszaka vagy hajnalban is munkálkodunk, amikor a Nap még fel sem kelt, ahol egyre inkább technicizált környezet vesz körül és mivel egyedül a teljesítmény számít, versenybe kényszerülünk mindenkivel és mindennel, és ahol megtanultuk, hogy egyedül magunkra számíthatunk. Az ember már nem ember, hanem csak egy csavar a gépezetben. Kicsit olyan ez, mintha újra bűnbe estünk volna vagy inkább tovább zuhantunk volna egy még mélyebb fokra és saját szabad akaratunkból egy jobb állapotot elhagytunk volna egy rosszabbért.

Az emberben ezzel az új helyzettel kapcsolatban sok kétség merül fel, mert szeretné elhelyezni magát, de mivel kiszakadt a természet közegéből, nem áll a rendelkezésére semmilyen világos mérce, melynek segítségével mind magát, mind munkája tényleges értékét és értelmét megmérhetné. Ehhez hozzájárul az is, hogy úgy érezzük, hogy a minket körülvevő bonyolult világot képtelenek vagyunk uralni és bárhogyan is próbálkozunk, a következő pillanatban teljesen váratlanul és illogikus módon elveszíthetünk mindent, így a munkahelyünket is.

Ez a modern ember szorongásának alapja, amely korábban, amikor az embernek még biztos vilásképe volt, világos törvényei, egyértelmű szerepe a közösségben és a vallásában, megvolt a bizalom, a hit a szerető Isten iránt, sokkal kevésbé jelenhetett meg. Utóbbi az új, modern rendszer az előretörő materializmussal egyre inkább háttérbe szorította, ami egyre jobban elszakította az embert a léttől, a változatlan kiindulópontjaitól, amelyekhez évezredek át igazodott. Ezzel párhuzamosan egyre jobban bezárta magát ebbe a világba kiteve magát annak kiszámíthatatlan, átláthatatlan törvényeinek (lehet, hogy pont ez a kiszámíthatatlan változás a világ esszenciája) egyre jobban növelve benne az ember veszélyeztetettség érzését. Ez egyrészt ahhoz vezet és vezetett, hogy minden idejét és gondolatát ehhez a világhoz szögezi a folyamatos aggodás, másrészt ahhoz, hogy a megszünt belső (Isten, törvények) és külső (valódi közösség) kontroll hiányában eluralják a személyiségét a saját negatív vonásai, örületei, szenvedélyei, amelyet külső impulzusokkal még elő is „segítenek”. Olyan ez, mintha a Napra

egy sötétítő függönyt tettek volna vagy olyan, – még erősebb kifejezéssel élve – mintha a Föld az értelmes emberi élet helyszínéből embertemetővé változott volna át. Ez a távolodás együtt jár egy egyre erősödő centralizációval is, ami lehet, hogy pont amiatt lehetséges, mert az ember a felfelé irányuló centralizáció eltűnésével egy másikat keres. Ennek az a veszélye az emberre pl. a média esetében, hogy gyakorlatilag egyetlen, az emberi lélekre káros impulzus kontroll nélkül eljuthat pillanat alatt emberek millióihoz, milliárdokban sem mérhető helyrehozhatatlan károkat okozva. De ebbe a tendenciába illik bele a multinacionális cégek létrejötte is, ami nagyon erősen kihat a munkahelyi kultúrák megváltozására. Ha erre gondolunk, akkor arra gyanakodhatunk, hogy a sokszor hangoztatott kis- és középvállalkozások támogatása mögött nincs igazi érdek, sőt.

Mindezeket a problémákat, a feszítő kérdések hatására az ember úgy érzi, hogy hirtelen megnyílik valami, elkezd gondolkodni, saját, önálló gondolatai születnek és „szót kér” saját énjé, amellyel kapcsolatosan úgy dönt –félve attól, hogy amennyiben önálló személyiség lesz és többé nem „simul” a környezetéhez, nem nyomja el igazi énjét, akkor kirúgják és egyedül marad (tudjuk, hogy mára sok ember számára egyedül a munkahely jelenti az egyedüli közösséget) –. Az ember megpróbálja elfelejteni, elrejteti saját igazi énjét olyan módon, hogy a munkahelyet még erősebben maximalizálja, még erősebben elnyomja saját magát.

A modern munkahely elvárása pedig pontosan ez. Nem az a célja, hogy önálló személyiséggé formáljon, hanem az – tekintettel arra, hogy a kapitalizmus hozta létre –, hogy minél nagyobb teljesítményre sarkallja munkavállalóját és ezzel minél több pénzre és hatalomra tegyen szert. Utóbbinak rendel alá mindent, iskolarendszert, tudást (erről lesz még szó), illetve megpróbál minden olyan értéket megsemmisíteni, ami ennek ellenáll pl. család. Amikor a döntéssel mindent feladok, akkor valójában ennek az akaratomnak engedelmességek azért, hogy megkapjam a biztonság és értelem csalóka illúzióját (merthogy ez semmilyen megnyugvást, biztonságot sem hoz, a szorongás megmarad). Mindez – a mindent feladás – egy olyan pályára állítja az embert, ami torzuláshoz vezet. Mivel az ember magában mégiscsak tudja, hogy ez a döntése hibás, emiatt a visszaigazolási kényszer még erősebben jelentkezik, ami könnyen csábíthatja tisztességtelen eszközök használatára, ami a pillanatnyilag meglévő megbecsültségének gyors elvesztéséhez vezethet. Mivel ez a „stratégia” kialakulatlan személyiségük miatt elsősorban a fiataloknál alkalmazható, ezért a modern globális rendszer – más érdekek mellett- szívesen dolgozik együtt fiatalokkal, hogy aztán kis idő elteltével – még fiatalabbakra cserélje őket. Ha filozófiai párhuzamot akarunk állítani, akkor a rendszer számára az a

legcélravezetőbb, ha a munkatársak a heideggeri nem tulajdonképpeni létmódban „léteznek”. Vagyis a rendszer alapvető érdeke az, hogy az ember a külső értékekre koncentráljon, stimulálva legyen és stimulálni lehessen, lehetőség szerint ne forduljon „befelé”, ne kérdezzen rá az alapvető kérdésekre, ne váljon önálló személyiséggé, mert akkor kevésbé vagy nem lesz befolyásolható.

Van olyan mult cég, amely mindezt rendkívül kifinomultan teszi, olyan munkahelyi környezetet alakít ki, amely mindent „megad” a dolgozói részére, arra sarkall, hogy minden mást elfelejtsenek, jobban érezze magát, mint „otthon” és szabad akaratából csak itt akarjon lenni. Ehhez még társul a nagycéghez tartozás tudata, a jólét, és már kész is az „aranykalitka”, amelyért a dolgozó mindent meg fog tenni, mert nem szeretné elveszteni. Egy „profi” cég a dolgozóját minden szempontból (kívül-belül) uralni szeretné. Azzal már nem foglalkozik, hogy milyen elvonási tünetei jelentkeznek akkor, ha hirtelen megszűnik ez a környezet.

Összességében a cégek törekvése az, hogy kizárólagosak legyenek, nemcsak piaci értelemben, hanem úgy is, hogy a dolgozók minden más kötődését megszüntessék, így biztosítva azt, hogy mindent megtegyenek és feláldozzanak érte, hiszen így keveredni fog az identitás a céghez tartozás tudatával. Mindezt persze olyan köntösben, hogy nem veszi el az ember szabadságát, de mindent megtesz azért, hogy láthatatlanul is az ő akarata érvényesüljön.

Mára a kizárólag a teljesítményre, az anyagi érdekre összpontosuló szemlélet olyan mértékben uralkodott el és fojt meg mindent maga körül, hogy úgy tűnik, nincs alternatívája. Erre a legjobb példa az, hogy sok esetben maga az állam is, –amelynek pedig legtöbbször egy ezzel ellentétes magatartást kellene képviselnie– átvette ezt a modellt. Ez azt jelenti, hogy egy-egy állami részrendszer vizsgálatánál a fő szempont a teljesítmény és a nyereségesség. Ha az ilyen szempontú vizsgálatok jó eredményeket mutatnak, az igazolja mind kifelé, mind befelé az állami „cég” vezetőinek rátermettségét. Ez a szemlélet azt hozza magával, hogy azokat a szektorokat, amelyek nem „termelik” a pénzt, folyamatosan szűkítik, és azokat a dolgozókat, akiket ez érint, „leépítik”. Ezzel párhuzamosan a nagy és biztos bevételt termelő ágazatokban minél nagyobb részesedést próbál meg kiharítani magának. Mindez az állam válságát is jelenti, hiszen nem az a szerepe, hogy cég legyen, hanem, hogy a lakosság érdekeit képviselje. Ebben a szemléletben úgy tűnik, hogy a nem nyereséges részrendszerek működtetése csak azért szükséges, mert megszüntetésük csökkentené az újráválasztás esélyét. Így az államban egyszerre van jelen a hagyományos és az új szemlélet

olyan formában, hogy utóbbi fokról-fokra, apró, rejtett lépésekkel beszívárog és leváltja a régit. Ez a rejtettség és folyamatos váltás, a rendszerek keveredése okozta kiszámíthatatlanság folyamatos bizonytalanságot és aggodást eredményez a munkahelyeken. Amennyiben ez a folyamat nem változik meg és az állam nem definiálja újra önmagát, szép lassan céggé alakul át, hogy aztán –alulmaradva a versenyben – átadja a helyét egy multi cégnek, amely átvételhez céggé történő átalakulásával –önkéntelenül is – előkészítette a talajt.

A tudásról

A modernizáció kihat a tudásfelfogásunkra is. Talán úgy lehetne a legegyszerűbben ezt megfogalmazni, hogy a klasszikus tudás az igazságra törekvést, a világ felfedezését célozta meg és egyfajta teljességre törekedett. A mai tudomány esetében a területek annyira specializálódtak, hogy a globális igény a részrendszer (tudományág) feltárására cserélődött le, de ezek a részrendszerek, a tudományágak nem találkoznak egymással, így tapasztalataik egybeillesztése sem történik meg, mert nem lépik át saját tudományáguk területét. Mindez azt jelenti, hogy az igazságra törekvés helyére az információ gyűjtése és rendszerezése került, illetve azt is, hogy a korábbi korok az igazság kutatásában elért eredményeinek megértésének helyére az újabb és újabb információk megszerzése került.

Hasonlóan a fent leírtakhoz itt is megjelenik az a tendencia, hogy a befelé forduló mélyen gondolkodás felé vezető út helyett a külső „objektív” információszerzés került, ahol csak az számít tudásnak, ami külső, jól körülírt és megfogható. Utóbbi esetében az számít értéknek, ha új információra teszünk szert vagy a rendelkezésre álló információkat olyan új módon sikerül értelmezni, ami új látásmódba helyezi őket. Mindez ugyanakkor megtámogatásra került az informatikai rendszerekkel, ami mindezt a folyamatot tovább erősíti és bonyolítja. A két látásmód közötti különbséget úgy is leírhatnánk (folytatva a fent megfogalmazottakat), hogy az egyik nyitott a mindenségre, a másik bezárul a világba, az egyik a globális szemléletre törekszik, a másik a specializálódásra. Előbbinél a gyümölcs az ember személyiséggé fejlődése, az utóbbinál egy adat az informatikai rendszerben.

Mégis, a világban az utóbbi számít, ez mérhető meg, ez váltható pénzre szemben egy emberi személyiség kifejlődésével, amely önmagában a piac szempontjából értelmezhetetlen. A piac, a cégek érdekei a tudományt a saját szolgálatukba állították (ahogy korábban is említettem) és azt hozzák „helyzetbe”, abba fektetnek be, amely a számítások alapján megéri. Egyszóval a tudomány befektetés lett, a

részesesedés, a hatalom eszköze. Ennek a körnek másik szegmense az a belátás, hogy minél tudatosabbak vagyunk, minél több piaci szempontból hasznos tudást használunk fel (amely a tudomány újabb és újabb eredményeinek felhasználást jelenti), minél inkább specializálódunk, „tökélyre fejlesztünk” a kutatási, igényfelmérési, végrehajtási stb. módszereimet, annál pontosabb eredményt tudok elérni, vagyis annál hatékonyabban, eredményesebben veszek részt a piaci versenyben. Maga ez a „verseny tudat” arra készítet, hogy minél többet foglalkozzunk adott dologgal, ami együtt jár egy folyamatos elégedetlenség érzéssel, ami tovább sarkall arra, hogy még több időt fordítsunk rá. Mindez a folyamat áthatja a piacot és tudatos munkahelyeken gondoskodnak arról, hogy ezt a szemléletet a munkatársak mindegyike „elsajátítsa”, és maguk a munkatársak is ilyen „tökélyre fejlesztett” részei legyenek a rendszernek. Erre jók a különböző tréningek, fejtágítások stb.

Tekintettel a fentiekre, továbbá a minket körülvevő globalizációra és technikára, amelynek következtében óriási mennyiségű folyamatosan változó információ áll rendelkezésünkre, a munkahelyeken az az igény jelentkezik a verseny miatt, hogy az elérhető információk minél mélyebben és minél nagyobb vetületben kerüljenek feldolgozásra. Ez azt jelenti, hogy a tudás helyett (amely az internetnek köszönhetően rendelkezésre áll) az információfeldolgozás, - szelektálás, - értelmezés képességének (kompetenciának) jelentősen megnőtt a szerepe. Mindezeket figyelembe véve nem meglepő az a nyomás, ami a munkahelyeken a dolgozókra nehezedik, hogy ezt az elvárást teljesíteni tudják. Ez a dolog természeténél fogva – tekintettel arra, hogy ennek az elvárásnak valójában sosem lehet tökéletesen megfelelni - szorongással jár, hiszen potenciálisan benne van az a lehetőség, hogy egy fontos információ elkerüli a figyelmet, nem időben, megfelelő módon kerül feldolgozásra stb., ami egy cég piaci helyzetét nagyon gyorsan megváltoztathatja. Ennek persze az ellenkezője is igaz lehet, hogy valakit pontosan a felfedezés motivál, az, hogy olyan információt fedezzen fel, ami versenyelőnyhöz juttatja és megerősíti cégének helyzetét, de ez is mindenképpen abba az irányba hat, hogy minél több időt foglalkozzon vele és nem nehéz megjósolni, hogy ez (is) kiégéshez vezet.

A filozófia szerepe

Mindezek alapján jól látható, hogy az ember egyre nehezedő nyomásnak van kitéve. A presszió a munkahelyen fokozódik és ezzel együtt nő a bizonytalanság, a munkahely elvesztésétől való félelem, ahol a rendszer bármelyik szegmensét gondolja fixnek, rövid vizsgálat után világossá

válí, hogy a szilárdnak gondolt elem is bizonytalan, csak azért gondoltuk fixnek, mert nem eléggé gondoltuk át.

Az ember hamarosan belátja, hogy minden dolog mögött bizonytalanság van, mert minden egy felmérhetetlenül soktényezős változó mezőn helyezkedik el és ez könnyen arra csábítja, hogy lemondjon a gondolkodásról, hiszen az nem megnyugvást hoz számára, hanem csak tovább erősíti a szorongását, a kiszámíthatatlanságtól való félelmet. Olyan ez, mint amikor a tudomány egyre speciálisabb gépekkel egyre nagyobb felbontásban elemzi a természetet, és a vizsgálatok során az éppen aktuális legkisebb részecskénél mindig találnak egy még kisebb részecskét, vagyis a biztosnak hitt világ(kép), amely erre és ennek megállapított törvényszerűségeire alapult hirtelen megsemmisül, pillanatok alatt elolvad. Következőkben ezen a szinten is törvényeket állítunk fel és újraértelmezzük a világot, az ember szerepét, hogy aztán ez is megszűnhessen és átadhassa helyét egy újabb, más világképnek, amely sokszor nemcsak egyszerűen más, mint az eddigi, hanem a korábbi felfogásnak akár ellentmondó. Ezt belátva az ember számára világossá válik, hogy amennyiben a korábbi elgondolás téves volt, akkor mi garantálja azt, hogy amit most gondolunk, az nem tévedés. Ebben a sok összetevős bizonytalanságban, amelyet a történelmi tapasztalat, a nagy világégések is megerősítenek, az ember (aki, mint tudjuk, gondolkodó lény) mégsem tudja ezt feladni, szüksége van egy szilárd világnézetre, olyanra, amelynek segítségével képes magát egyben tartani és ellenállni a folyamatos szétesésnek. Ha mindezt nem teszi meg, akkor a szétesés nemcsak a kinti világot, de magát az ember lelki, szellemi egészségét és megtámadja és darabokra szaggatja. Lehet, hogy a filozófiának már a kezdetek kezdete óta az a szerepe, azért jött létre, hogy ebben a szétesésben megpróbálja megőrizni az embert? Ebben az értelemben a filozófia nem egy választás, hanem az ember sajátos lehetősége arra, azért alakult ki és öröklődött át, hogy a széthullásban bele tudjunk kapaszkodni? Ha ez így van és komolyan vesszük, akkor foglalkoznunk kell vele, mert sajátosabban tartozik hozzánk, mint azt talán gondoltuk volna. Ez azt is jelenti, hogy a filozófia nem lehet úgy része a világnak, mint minden más, hiszen akkor nem tudna benne ellenállást képezni. Ahhoz, hogy ellenállást tudjon generálni, másik helyen kell lennie, a világon kívüliség tudatát kell biztosítania az ember számára. A világon kívüliség tudata nem jelentheti azt, hogy egy másik, de szintén változó világba visz át minket (hiszen akkor nem mennénk vele semmire), hanem azt, hogy képes eljuttatni minket a valóságba. A valóság a változó világgal szemben az, ami nem esik szét, mert tényleg van, nemcsak olyan módon, mint a minket körülvevő „valóság”. Erről annyit biztosan tudunk, hogy nem térben és időben van, hiszen akkor ki lenne téve a változásnak, a valóság pedig nem változhat. A valóság csak

akkor érhető el, ha nincs elzárva előlünk, nincs az embertől külön, de a változásnak sincs kitéve, vagyis az embernek egy másik, nem látható dimenziójában érhető el, amely valóságosabb, mint amit látunk, és naponta megélünk.

Ha az embernek sikerül eljutni odáig, hogy ténylegesen belássa, hogy van olyan dimenziója, amely nem része és nincs kitéve ennek a világnak, akkor a helyén tudná kezelni a világot, képes lenne távolságot tartani vele szemben és uralni, hiszen megértené a semmiségét és törékenységét, amely eddig őt magát is fogva tartotta, rátelepedett. Mégis, a világban zárt embert úgy érzékelheti, hogy a filozófia jelenléte a világban erőtlenséget, hiszen semmilyen megfogható hasznot nem hajt, nem termel pénzt, pozíciót stb. szinte azt sugallja, hogy korábbi zseniális korok sajátja volt, ami sokszor érdekesnek tűnik, de mára túlléptünk rajta. Pedig a filozófia nemcsak a gondolkodás egy módja, hanem pont fordítva, a gondolkodásunk a filozófiából fejlődött ki, és bárhogyan is gondolkodunk, gondolkodásunk mindig a filozófia talaján fog állni.

Az, hogy ennyire eltértünk az eredettől, csak azért lehetséges, mert a filozófiában, mint a gondolkodás eredetében az eltávolodásnak ez a lehetősége is benne van, a filozófia ugyanis szabadsággal párosul, és lehetőséget ad(ott) arra, hogy gondolkodásunk ezt az utat járja be, ilyen gondolkodássá alakuljon át, messze eltávolodva az eredettől ilyen mértékben átadja magát a változásnak. Amennyiben úgy tekintünk a filozófiára, mint ami a valóságban gyökerezik, akkor azt is be kell látnunk, hogy a filozófiától nem szakadhatunk el, mert – végül is – nem állhatunk máshol, mint a valóságban, és még akkor is a valóságban gyökerezünk, amikor teljesen úgy tűnik, hogy elfordultunk tőle. A filozófia pont ezért lehet gyengéd és hallgató, mert lényegiben hozzátartozik az emberhez, mint bármi más és emiatt legyőzhetetlen.

A filozófia nem az ember kinyúlása a világból a valóság felé, hanem az ember valóságban benne állásának dimenziója. Ilyen értelemben a filozófia a „lepletezőbb” vagyis a „legerősebb”, és ennek tudatában sosem fog „harsogni”. Ahhoz, hogy az ember egyben tudja tartani önmagát, vissza kell térnie az elfordulástól a saját eredetéhez, ami azért lehetséges, mert bárhol is van, mindig a filozófia talaján áll, ami még akkor is eltűri és gyengéden megtartja, amikor már hosszú ideje azt az utat járja, ami az önmaga elvesztéséhez, a világban való belefeledkezéshez vezet. Az igazi filozófia a szabadságban gyökerezik, ami egyben azt is jelenti, hogy minél nagyobb szabadság van egy adott korban, annál inkább virágzik. Amikor az ember szabadságát korlátozzák, akkor a filozófia is elhalkul, hogy aztán a valóság gyengéd erejének közvetítésével szétfeszítse a látszatvilág kereteit. Ebben az

erőben bízhat az ember, sosem múlik el, beleállva átjárja az embert és olyan mély józanságot talál benne, amelyet korábban elképzelni sem tudott. Ha az ember valóban képes átadni magát neki, akkor az a filozófiai hagyomány, amelyet az emberiség történelmében artikulálódott, életre kel és megtapasztalja, hogy a valóság és a filozófia hogyan érnek egymásba. A filozófia a valóságot egy ember által megérthető nyelvre fordítja, ilyen módon lehetőséget ad rá, hogy eljusson oda. Kicsit elrugaszkodott metaforikus megfogalmazásban a filozófia egy olyan kotta, amiben a valóságot írták le, és amely halott jelek halmaza marad mindaddig, amíg valaki meg nem szólaltatja, hogy aztán hirtelen ugrással –soha nem érthető módon –, a valóság hirtelen, minden átmenet nélkül „felhangozzon”, teljes valóságában ott teremjen. Ha valaki idáig eljut, akkor képes feloldani a világ szorítását, mert felismeri, hogy semmi, és nem fog többé félni attól, hogy pl. elveszíti az állását, rájön arra – a hagyomány segítségével –, hogy egy olyan rendszer része, ahol egészen máshol vannak a hangsúlyok és teljesen más a tét, mint amit eddig gondolt. Ebben a felébredésben és megnyílásban kezd el igazi kérdéseket feltenni, amelyek tovább bontják az őt körülvevő falat és elkezdi látni a többi embert. Ez a látás elsőre nem lesz örömteli, mert amit eddig a saját érdekei mentén látott, az hirtelen megszűnt és elkezdi úgy látni az embereket, ahogyan vannak, ami a viszonyulásokat is teljesen megváltoztatja. Finomodik és elkezd eltérni a saját jellemzőitől, amelyet még áthatott a szorongás és a félelem. A változása egyre észrevehetőbb lesz, egyre jobban látszódni fog. Ez a finomodás egyre jobban eltávolítja a környezetétől, és szép lassan beleállítja egy olyan gondolkodásba, amely korábbi énjével történő teljes szakításhoz vezet. A más irányú önfeladás teljes egésze lesz rajta úrrá, nemhogy menekül tőle, hanem alig várja, hogy az igazságnak átadhassa magát és a szerint cselekedjen. Már nem fél attól, hogy elveszti a munkáját, hogy kirúgják, stb. Sokkal inkább már a többiekre van gondja, arra, hogy példát tudjon mutatni, hogy megmutassa a filozófia gyönyörűségét, azt, hogy az életnek van igazi értelme és erre kell törekedni. Mindent ez alá rendel, mert ez a valódi kincs. Ennek a szakadásnak már nincs semmi gátja. A szabadság örülete lesz rajta úrrá, ami félelmetes lehet, ezért mindezt nem kikiabálva (pedig ezt tenné legszívesebben), hanem a filozófiához méltóan visszafogottan és finoman viselkedik. Azzal is tisztában van, hogy mostantól kedve óriási a felelőssége, hiszen olyat jelenít meg, amit nem látható, emiatt azt az ő tettei alapján ítélik meg. Egy pillanatra sem fordíthatja el a szemét a valóságról, még a legapróbb eltérést is észre kell vennie és meg kell szüntetnie.

Ha jól végzi a dolgát, akkor egyre többen fordítják a tekintetüket ebbe az irányba. Minél tisztább, világosabb az ember, annál könnyedebbnek tűnik. Amikor a világ szorításában lévő ember ezt meglátja, akkor benne

is megfogalmazódik a vágy, hogy szeretne ő is szabad lenni, de még bizonytalan. Ez a pillanatot kell megragadni ahhoz, hogy kiszakítsuk a régi állapotából. Ha jót akarunk tenni vele és nem akarjuk, hogy tovább szenvedjen, akkor meg kell ragadnunk és ki kell szakítani a világból. Ez a kiszakítás a feladata annak, aki átadta magát a filozófiának. A filozófia gyengéd és halk, amíg tőle elfordulva, a valóságtól eltávolodva vagyunk, de minél jobban átadjuk magunkat neki, annál erősebben és határozottabban ragad magával. A filozófiát ma valamifajta passzív szemlélődő gondolkodásnak képzeljük el (így is tanítják), pedig nagyon is aktív, de ezt a valódi arcát (amelyet a görögök nagyon jól ismerhettek) ritkán lát(hat)juk, mert kevés ember jut el idáig és foglalkozik vele olyan módon, ahogyan méltó lenne rá. Ideje lenne visszatérni az igazi filozófiához és megismerni annak élő arcát, erejét, átadni magunkat neki, hogy ennek segítségével az ember kikerüljön ebből a szorításból és a világnak a „túlélés” helyett újra értelme legyen, ahol az ember átadhatja magát önmaga lényegének, és amikor meghal, akkor olyan fejlett lényként csukja le a szemét, akinek a mosolya már az igazi valóságot és nem ezt a világot tükrözi. Platón így fogalmaz *Phaidón* című dialógusában: „Mert úgy látom, a többiek nem veszik észre, hogy azok, akik helyes módon foglalkoznak a filozófiával, nem készülnek semmi másra, csupán arra, hogy meghalnak és halottak lesznek.”¹ „Az istenek közé pedig a természet rendje szerint nem juthat el, aki nem foglalkozott filozófiával és nem teljesen tisztán távozott el, hanem csak az, aki szereti a tudományt. Tehát ez az oka annak, Szimmiasz barátom és Kebész, hogy a bölcsességgel helyesen foglalkozók minden test szerint való vágyat távol tartanak maguktól, és erősek és nem adják át magukat, és egy cöppet sem félnek házuk romlástól, sem a szegénységtől, ahogy a legtöbb ember, és a vagyon kedvelői; és nem rettegnek a megbecsülés hiányától vagy a restség szégyenteljes hírétől sem, mint a tisztsegek és a kitüntetések kedvelői, se ezért mindettől távol is tartják magukat.”²

Összefoglalva jól látható a modern szemlélet és a filozófia közötti szembenállás. Az egyiknek az az érdeke, hogy az embert belezárja ebbe a világba, ne engedje az embert önálló személyiséggé válni, uralni és használni tudja, a filozófia célja pedig az, hogy az ember felnőjön, a valóságot, az élet értelmét megismerje és elérje a lehető legmagasabb megvalósultsági fokot, hogy felkészülve és boldogan haljon meg. Ezért fontos, hogy utóbbi minél szélesebb körben valósuljon meg, a filozófiát helyesen, ilyen módon tanítsák az iskolákban, legelőször is a filozófia tanszékeken, hogy végre megkapja a neki megfelelő helyet és súlyt és olyan mértékben jelen lehessen a világban, hogy helyre hozza azt.

1 Platón *Összes Művei*, Európa, Budapest, 1984, I. kötet, 1032.

2 Uo. 1063-1064. o.

Irodalom

- <http://epa.niif.hu/00400/00414/00004/pdf/01kocka.pdf>
- Platón: *Phaidón*, in: *Platón összes művei*, Európa, Bp., 1984, I. kötet, 1019-1121.
- Jean-François Lyotard: *A posztmodern állapot*, in: *A posztmodern állapot - Jürgen Habermas, Jean-François Lyotard, Richard Rorty tanulmányai*, Századvég, Bp., 1993., 7-146.
- Martin Heidegger: *A filozófia vége és a gondolkodás feladata*, In uő: „...Költőien lakozik az ember...” - válogatott írások, szerk. Pongrácz Tibor, T-Twins Kiadó/Pompeji, Bp., Szeged, 1994., 255-279.

A cikk írója: Rizmayer Péter, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem magyar-esztétika szakán végzett. 5 évig tanított gimnáziumban, illetve másfél évig szerződéssel a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Jelenleg projektmenedzserként dolgozik. Korábban irodalmi jellegű írásai (2 db) jelentek meg. 15 éve tagja az AQUILA Közösségnek, amelynek kiadványaiban rendszeresen publikál.

Rizmayer Edit

Ferenc pápa

Furcsának, sőt bukásra ítélt vállalkozásnak tűnhet egy élő, még alakuló személyről, ráadásul a katolikus egyház fejről nyilvánosan gondolkodni, hiszen nincs még elég történelem adta rálátásunk az ilyen magas pozíciót betöltő egyházfőre. Úgy gondolom, hiteles képet talán egy Vatikánban élő, elég idős és bölcs, Ferenc Pápát régóta ismerő, ott minden hírforráshoz hozzáférő tudósító adhatna csak igazán. Célom így nem lehet más, mint egy szerény elemzés a

pápa tettei, politikája hatásfokáról, melyben végignézem az eddig történeteket hatásuk szerint pro és contra.

XVI. Benedek lemondása után az Egyház felé az az elvárás fogalmazódott meg, hogy olyan valakit válasszon vezetőjévé, aki rendet tesz a Vatikáni bank pénzügyeiben³, a szolgálatot teljesítő papok körében, egy olyan energikus vezetőt várt mindenki, aki visszaadja az Egyház lendületét, aki újra vonzóvá és a XXI. századi embernek is választ adóvá teszi

³ Gianluigi Nuzzi: *Őszentsége XXI. Benedek titkos iratai* című könyv tényfeltáró mű a vatikáni pénzügyekkel kapcsolatban